

ਭਾਗ 6

ਨੇੜ੍ਹੀਂ ਹੀਣ 'ਅੰਧੇ', ਅਤੇ ਨੇੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ 'ਸੁਜਾਖਿਆਂ' ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ, ਬੋਅੰਤ 'ਅੰਤਰ' ਹੈ।

'ਅੰਧੇ' ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੋਰਨਾਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਇਸ ਜਗਤ ਨੂੰ :—

ਸਮਝਣ

ਬੁਝਣ

ਜਾਣਣ

ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣ

ਨਿਸਚਾ ਕਰਨ

ਵਿਉਂਤ ਕਰਨ

ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ

ਜੀਵਨ-ਸੇਧ ਬਠਾਉਣ

ਕਰਮ-ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਨ

ਦੀ ਕੌਣਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਫੇਰ ਛੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ ਗਿਆਨ :—

ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ

ਅਧੂਰਾ

ਟੋਹ ਮਾਡਰ

ਕਿਆਸ ਮਾਤਰ

ਗਲਤ

ਕਰਮ-ਮਈ

ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

L73-1

Lekh 73 Bharam Part 6

There is a great difference between the physical and mental life of those who are blind and those who are not.

The 'blind', although they try to

understand

detect

scrutinise / make out

find out

estimate

confirm

assess

make a decision

determine the goal of life

do things

in the world with the help of their sense organs, still, their knowledge of the physical, mental and religious realms on the basis of which they run their whole life, is:-

superficial

imperfect

limited to the touch

guess work

false (and)

doubt-filled.

L73-1

ਜੇਕਰ ਐਸੇ ਅੰਧੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ 'ਨੇਤ੍ਰ-ਜੋਤਿ' ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ
ਉਸ ਦੇ ਕਲਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦੁਨਿਆਵੀ—

ਕਿਆਸ
ਸਮਝ
ਕਿਆਨ
ਨਿਸਚੇ
ਚਣੌਤੀਆਂ
ਫੇਸਲੇ

ਅਸਲੀਅਤ (Reality) ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ—

ਵਿਲੱਖਣ
ਉਲਟ
ਕੂੜ
ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ

ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਤੇ
ਅਸਚਰਜ ਹੋਵੇਗਾ !

ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਹੀਣ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ' ਅੰਧਿਆਂ ਦੇ ਹਰ—

ਖਿਆਲ
ਸੋਚਣੀ
ਨਿਸਚਾ
ਸ਼ਰਧਾ
ਭਾਵਨੀ
ਕਰਮ
ਕ੍ਰਿਆ
ਪਰਮ

ਅਥਵਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦਾ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ' ਸਰੀਰ ਦੇ ਇਕ ਅੰਗ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਤੋਂ
ਉਪਜਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ' ਹਉਮੇ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ।

L73-2

If the blind were get back his vision he will be astonished to discover
that that his imagined worldly

guess work
understanding
knowledge
beliefs
challenges
decisions

were totally
different
opposite
false
doubt-fallacy

from reality. He will be surprised and marvel at the true nature of the world.

This sightless 'doubt-fallacy' will appear in every aspect (of the experience) of:-

thinking
viewing
belief
faith
desire
actions
deeds
religion

of the blind people's life.

The doubt-fallacy or illusion of the blind arises from the lack of one part of the human body.

Man's mental 'doubt-fallacy' or illusion arises from egotism.

L73-2

ਨੇਤੁ ਹੀਣ ਅੰਧੇ ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਪਰ ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ' ਤਾ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਅਥਵਾ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ
ਭੁਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਵਾਂਗ ਚੰਬਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਭਰਮ-ਕੁਲਾਵ' ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਜੀਵਨ ਤਾਈ ਸੀਮਤ ਹੈ,
ਮੇਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।

ਪਰ ਮਾਨਸਿਕ 'ਅਗਿਆਨਤਾ' ਤੋਂ ਕਈਆਂ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੰਬੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਭੌ ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਬੜੀ ਰਹੇਗੀ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ ਤਾਂ ਇਕੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਪਰ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੇ 'ਗਾਵਿਆ' ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।

ਤੁਧੁ ਭੁਲੇ ਸਿ ਜਮੀ ਜਮੀ ਮਰਦੇ
ਤਿਨ ਕਦੇ ਨ ਚਕਨਿ ਹਾਵੇ ॥ (ਪੰਨਾ—961)

ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮੇ ਜੋਨਿ ਮਾਹਿ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨੁ ਨਰਕਿ ਪਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ—1192)

ਅੰਧੇ ਆਪਣੀ 'ਊਣਤਾਈ' ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੁਜਾਖੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਐਖਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਦ ਤਕ ਘਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ 'ਭਰਮ-ਗੜ੍ਹ' ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਦੇ ਅਨੁਰੋਧ-ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ਼ਾਰੇ ਜੀਵ ਹੀ ਫੈਸੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜਦ ਇਸ ਹਨੈਰ ਖਾਤੇ ਦੇ ਭਰਮ-ਗੜ੍ਹ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਹੀ ਭਰਮ-
ਬੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੌਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਹੀ 'ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦਾ ਹਾਹ
ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

The blind are few in number.

But the mental ‘doubt-fallacy’ or illusion is clinging to the whole world or creation like a spirit.

The doubt-fallacy or illusion of the blind is limited to one life time. It does not go along (with the soul) into the next life after death.

But the mental ‘ignorance’ (or blindness) has been clinging to us over so many births and after death too it will continue to cling.

In this way the sufferings and anxieties of the blind come to an end in one birth.

But the sufferings and anxieties arising from the doubt-fallacy of mental ignorance, after death, will continue to accompany us into the next birth and there will be no end to the ‘grief’ of man.

- 1 *Those who forget You are born only to die and be reincarnated again; their sufferings will never end.* 961

2 *The soul wanders through countless incarnations in doubt, but it does not come to dwell in peace.* 404

3 *The mortal wanders in reincarnation through countless lifetimes. Without meditating in remembrance on the Lord, he falls into hell.* 1192

The blind in their ‘lack’ or shortcomings, can to some extent, get support from sighted and lessen their difficulties.

But in the ‘fort of illusion’ of mental ignorance, no one can render help to another because everyone is trapped in the dark-pit of mental balloon of ignorance.

When all are entangled in the doubt-fallacy of this dark pit of the ‘fort of illusion’, then who is there to show the right path of ‘divine illumination’?

ਨਾਨਕ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਕੈ ਦਸੇ ਰਾਹੈ ਸਭਸੁ ਮੁਹਾਏ ਸਾਥੇ ॥ (ਪੰਨਾ—140)

ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਬੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੇ ॥

ਆਪਿ ਮੁਸੇ ਮਤਿ ਹੋਣੀਐ ਕਿਉ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੇ ॥ (ਪੰਨਾ—767)

ਅੰਧੇ ਕੈ ਰਾਹਿ ਦਸਿਐ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਣਿ ॥

ਹੋਇ ਸੁਜਾਖਾ ਨਾਨਕਾ ਸੋ ਕਿਉ ਉਝੜਿ ਪਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ—954)

ਅੰਨ੍ਹਾ ਆਗੂ ਜੇ ਬੀਐ ਸਭੁ ਸਾਬਿ ਮੁਹਾਵੇ ॥ (ਵਾ: ਭਾ: ਗੁ: 35/2)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ 'ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ' ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਭ ਇਸ 'ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖ' ਦੇ

ਦਿਮਾਗੀ ਕਿਆਨ ਦੇ ਫੋਕੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੇ—

ਪਾਠ

ਪ੍ਰਚਾਰ

ਭਜਨ

ਭਗਤੀ

ਕਰਮ-ਕਾਂਡ

ਇਕੱਤ੍ਰੀਅਤ

ਸਤਸੰਗ ਸਮਾਗਮਾਂ

ਕੀਰਤਨ ਅਖਾੜੇ

ਕਥਾ-ਵਿਧਿਆਨ

ਧਾਰਮਿਕ ਲੇਖ

ਧਾਰਮਿਕ ਪਰਚੇ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੀ, 'ਜਗਤ' ਇਸ 'ਭਰਮ ਗੜ੍ਹ' ਦੇ ਹਨੇਰ ਖਾਤੇ ਵਿਚੋਂ
ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ!—ਬਲਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਤਨੇ 'ਧਰਮਾਂ' ਅਤੇ ਧਰਮ
ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ, 'ਜੀਵ' ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਹਾਲਤ ਨਿੱਘਰਦੀ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜਾਹਰਾ ਸਥਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਵਿਚ—

ਵੈਰ

ਵਿਰੋਧ

ਨਫਰਤ

ਈਰਥਾ

L73-4

1 O Nanak, the one who is blind shows others the way, and misleads all his companions. 140

2 If a blind man is made the leader, how will he know the way? He is impaired, and his understanding is inadequate; how will he know the way? 767

3 He is truly blind, who follows the way shown by the blind man. O Nanak, why should the one who can see, get lost? 954

4 If the leader is blind, the whole company is bound to be robbed (of their valuables). VBG 35/2

The religious preaching that is going on in this way, all is taking place on a superficial basis of the intellectual knowledge of 'doubt-fallacy'. This is the reason why despite the presence of so many —

recitations of religious texts

worship

chanting

meditation

practicing of rites and rituals

usages of rosary

holy congregations

kirtan programmes

talks and lectures

religious writings

religious preaching

the 'world' could not extricate or free itself from the dark pit of the 'fort of illusion'! on the contrary despite so many religions and religious preaching, man's mental and spiritual condition continues to decline. The stark proof of this is that in the world —

enmity

confrontation

hatred

jealousy

L73-4

ਤਾਂਸੁਬ	cruelty
ਦਵੈਤ	duality
ਸਾਤਾ	envy
ਨਿੰਦਾ	slander
ਕੁਲਭਣਾ	shamelessness
ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ	revengefulness
ਜੁਲਮ	tyranny
ਲੜਾਈ	fights
ਭਗੜੇ	quarrels
ਮੁਦਗਰਜੀ	selfishness
ਕਾਮ	lust
ਕ੍ਰੋਪ	anger
ਲੋਭ	attachment
ਮੋਹ	egotism
ਹੰਕਾਰ	

ਆਦਿ, ਸਾਰੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਉਗਣ, ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਵੱਧਦੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਹਨ !

ਅੰਧੇ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਉਣਤਾਈ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਸਬਰ-ਸਬੂਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਔਖਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਪਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਦੀ ਬਾਬਤ :—

ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਗਹੁੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
ਬੇਪਰਵਾਹ ਹਨ
ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹਨ
ਨਾ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ ।

L73-5

etc. all mental sins or demerits instead of decreasing are on the rise.

The blind are aware of their shortcoming. Regarding it as their destiny, they live their difficult life in a state of contentment and fortitude.

But people :-

ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ	are not aware
ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ	have no insight
ਗਹੁੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ	pay no attention
ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ	do not feel
ਬੇਪਰਵਾਹ ਹਨ	are irresponsible
ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹਨ	have no concern
ਨਾ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ ।	nor do they exhibit the desire to know about the 'doubt-fallacy' of their mental ignorance.

L73-5

ਭਾਂਵੇਂ ਗੁਰੂਆਂ, ਅਵਤਾਰਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ :—

1. ਸਾਰਾ ਜਗ 'ਭਰਮ-ਕੁਲਾਵਾ' ਹੀ ਹੈ ।
  2. ਇਸ ਭਰਮ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੁਖਾਂ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਥਰ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।
  3. ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ 'ਭਰਮ ਗੜ੍ਹ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੱਚੀ ਤੇ ਪੱਕੀ ਜੁਗਤ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸਾਧਨ ਭੀ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ । ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ 'ਭਰਮ' ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਹੋ 'ਸਰ' ਮੰਨੀ ਬੇਠੇ ਹਾਂ । ਇਹਨਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਝੁਠੀ ਤਸੱਲੀ ਦੇ ਛਡਦੇ ਹਾਂ ਯਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਮਹਲੇ ਯਾਂ ਢੀਠ ਹੋਏ ਹਾਂ ।

ਲੋਗੁ ਜਾਨੇ ਇਹੁ ਗੀਤੁ ਹੈ ਇਹੁ ਤਉ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ ॥
ਜਿਉ ਕਾਸੀ ਉਪਦੇਸ੍ਥ ਹੋਏ ਮਾਨਸ ਮਰਤੀ ਬਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ—335)

ਹਰਿ ਕਬਾ ਹਰਿ ਜਸ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਿਉ
ਇਕ ਮੂਹਡੁ ਨ ਇਹੁ ਮਨ ਲਾਇਓ ॥ (ਪੰਨਾ—712)

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭੁਮੁ ਐਸਾ ॥
ਜੇਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ— 657)

ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ 'ਭਰਮ-ਕੁਲਾਵਾ', ਸਮੁੱਚੇ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ—

ਸਰੀਰਕ

ਮਾਨਸਿਕ

આરથિક

ਵਿਦਿਆਰਥ

ਭਾਈਸਾਰਕ

વિગિઆન્ધક

पारमिक

અપ્યાત્મિક

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗੁੱਝੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੈ ।

Although gurus, avatars, sants, devotees, highly evolved souls have indicated in their banis or compositions and have counseled that:-

- 1 the whole world is an ‘illusion of doubt’.
  - 2 There is specific reference to the difficulties and anxieties of the fortress of illusion which we experience in every facet of our life.
  - 3 To free or extricate oneself from this anxiety ridden ‘fortress of illusion’ true and tested methodology has also been given. Despite this we have no faith in these divine counseling because we have come to accept our ‘illusion’ of ignorance to be the ‘truth’. We read and listen to these sermons superficially and allow a false sense of conviction to prevail within us or knowingly we feign ignorance or remain stubborn.

*People believe that this is just a song, but it is a meditation on God.
It is like the instructions given to the dying man at Benares.* 335

He does not focus his mind, even for a moment, on the Lord's sermon, or the Lord's Praises, or the Saadh Sangat, the Company of the Holy. 712

*O Lord, what can I say about such an illusion?
Things are not as they seem.* 657

This ‘doubt ridden fallacy’ of mental ignorance is secretly present and prevails in the –

physical

mental

financial

educational

social

scientific

igious

life of every person in the whole of three-phased materialistic realm.

ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਰਮ-ਕੁਲਾਵੇ' ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਪਲਰ-ਪਲਰ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ 'ਭਰਮ-ਕੁਲਾਵਾ' ਮਰਨ ਤੋਂ ਮਹਾਰੋਂ ਭੀ ਸਾਡੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ—

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੇ ਧੰਧੇ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ—133)
ਦੇ ਅਮਕਵੇਂ ਦਖਦਾਈ 'ਗੋੜ' ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਦਖੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ।

ਜਦ ਤਾਂਈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ 'ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਰਮ ਦਾ ਆਂਡਾ' ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ, ਅਸੀਂ ਇਸੇ 'ਭਰਮ-ਗੜ੍ਹ' ਦੇ ਹਨੌਰ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ।

ਛੂਟੇ ਆਂਡਾ ਭਰਮ ਕਾ ਮਨਹਿ ਭਇਓ ਪਰਗਾਸੁ ॥
ਕਾਟੀ ਬੇਰੀ ਪਗਹ ਤੇ ਗੁਰਿ ਕੀਨੀ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ—1002)

ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ' ਹੀ ਸਾਂਝੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਰਮ ਮਈ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ 'ਮਹਿਸੂਸ' ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ 'ਭਾਸਦੀ'।

ਐਸਾ ਤੇਂ ਜਗ੍ਹਾ ਭਰਮਿ ਲਾਗਿਆ ॥
ਕਿਸੇ ਬਛੇ ਜਥੁ ਮੋਹਿਆ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ—92)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ, ਪਾਠ, ਪੁਜਾ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਾਬਤ ਅਤਿਅੰਤ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ :—

ਮਨ
 ਚਿਤ
 ਬੁਧੀ
 ਸੇਰਨੀ
 ਨਿਸਚਿਆ
 ਸ਼ਰਧਾ
 ਭਾਵਨੀ
 ਕਰਮ
 ਕਿਆ

L73-7

Through numerous births, we have been suffering by being entangled and enmeshed in this mental doubt-ridden-fallacy and even now we are suffering away. This ‘doubt ridden-fallacy’ will accompany us into the next life after death and in this way we will (as Guru Ji says)–

- ¹ Entangled and enmeshed in the love of false occupations, the whole world is perishing. 133

continue to suffer by being trapped in the unending painful 'cycle'.

As long as the ‘illumination of the Naam’ does not take place within us, and this mental ‘egg of illusion’ is not broken, we will continue to abide in the dark arena of this very ‘fortress of illusion’.

- The egg of doubt has burst; my mind has been enlightened.
The Guru has shattered the shackles on my feet, and has set me free.* 1002

It is this mental ‘doubt-ridden-fallacy’ which is preventing us from ‘knowing’ or discerning our internal doubt-ridden darkness. That is why the need to look for treatment does not arise.

- 3 You have misled the world so deeply in doubt.
How can people understand You, when they are entranced by Maya?*

Just as there are numerous doubt-ridden-fallacies present in the minds of people about religion, recitation of religious texts, worship, rites-rituals, religious preaching and about God, in the same way within our

mind
consciousness
intellect
thinking
beliefs
faith
desires
actions
deeds

L73-7

ਵਿਚ ਭੀ ਇਹੋ 'ਭਰਮ-ਮਈ' ਮਾਇਕੀ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀਆਂ ਦਿਮਾਗੀ ਮਾਨਸਿਕ—

ਸਿਆਣਪਾ
ਉਕਤੀਆਂ
ਜੁਗਤੀਆਂ
ਵਿਦਿਆ
ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚਾ
ਵਿਗਿਆਨ
ਆਪੁਨਿਕ ਕਾਢਾਂ
ਨਵੀਨ ਸਕਿਅਤਾ

ਭੀ ਇਸੇ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਬੁਲਾਵੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ 'ਹਨੇਰੇ' ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਜਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੁਲਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਐਸੀਆਂ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਬੁਲਾਵੇ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਛਿਗਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਆਕੜੇ ਅਤੇ ਆਫਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਅਫਲਾਤੂਨ ਅਖਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਕਿਮੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਭਰਮ-ਬੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ 'ਆਤਮ-ਤਤ' ਅਥਵਾ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਪਤਿ ਪਤਿ ਲੂਭਹਿ ਬਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ

ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਣਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ—1131)

ਪਤਿ ਪਤਿ ਭੁਲਹਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿ ॥

ਬਹੁਤੁ ਸਿਆਣਪ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ—686)

ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪਤਿਆ ॥ ਤੇਤਾ ਕਤਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ—467)

ਇਕ ਪਾਧੇ ਪੰਡਿਤ ਮਿਸਰ ਕਹਾਵਹਿ ॥

ਦੁਬਿਧਾ ਰਾਤੇ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ—904)

ਸਾਡੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਭੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਖ ਅਤੇ ਐਸ਼ ਦੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

the same 'doubt-filled' materialistic darkness predominates and operates.

Our intellectual mental

ਸਿਆਣਪਾ	shrewdness
ਉਕਤੀਆਂ	generally held truths
ਜੁਗਤੀਆਂ	scheming disposition
ਵਿਦਿਆ	education
ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚਾ	educational setup
ਵਿਗਿਆਨ	scientific knowledge
ਆਪੁਨਿਕ ਕਾਢਾਂ	modern discoveries
ਨਵੀਨ ਸਕਿਅਤਾ	novel society

too, have sprouted and flourished from the ignorance of this very doubt-ridden-fallacy of materialism.

We are so snobbish and boastful about the attainment of these educational degrees ridden in materialism's doubt-fallacy, that we are ever more strengthening the ignorance of our egotism by claiming ourselves to be the virtuous, scholarly smart beings.

In this doubt-ridden fallacy we are moving even further from our 'innate-essence' or the illumination of 'Naam'.

1 *Reading and studying, they argue and debate; attached to Maya, they lose their awareness.* 1131

2 *Reading and studying, one becomes confused, and suffers punishment. By great cleverness, one is consigned to coming and going in reincarnation.* 686

3 *The more one write and reads, the more one burns.* 467

4 *Some call themselves Pandits, religious scholars and spiritual teachers. Tinged with double-mindedness, they do not find the Mansion of the Lord's Presence.* 904

In our mental and materialistic life, these educational and scientific studies are indeed necessary because, through these, one continues to have access to the ever new comforts and entertainment.

ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਖ ਅਤੇ ਐਸੇ ਇਸੇ ਜਨਮ ਤੱਥੀ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਅਤੇ ਮਸਤ ਹੋਕੇ, ਸਦੀਵੀ ਸੁਖਾਂ ਦੇ 'ਸੇਮੇ', ਆਪਣੇ ਪਰਮ 'ਆਤਮ-ਤਤ' ਅਥਵਾ 'ਨਾਮ', ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਅਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸਾਡਾ।

ਮਾਨਸਿਕ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ ਹੈ।

ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਬੇਦ ਵਖਾਣਹਿ ਮਾਇਆ ਮੇਹ ਸੁਆਇ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ

ਮਨ ਮੂਰਖ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ—85)

ਪੜਿ ਵਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ ਸਿਰਿ ਮਾਰੇ ਜਮਕਾਲਾ ॥

ਤਤੁ ਨ ਚੀਨਹਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਾ ॥ (ਪੰਨਾ—231)

ਪੜਨਾ ਗੁਰਨਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ਹੈ ਅੰਦਰਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਕਾਰੁ ॥

ਹਉਮੇ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਪੜਿ ਬਕੇ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਖੁਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ—650)

ਪੜਹਿ ਮਨਮੁਖ ਪਰੁ ਬਿਧਿ ਨਹੀ ਜਾਨਾ ॥

ਨਾਮੁ ਨ ਬੂਝਹਿ ਭਰਮ ਭੁਲਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ—1032)

ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ 'ਆਤਮ-ਤਤ' ਅਥਵਾ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ 'ਤਤ-ਗਿਆਨ'
ਨੂੰ ਉਕਾ ਹੀ ਭੁਲ ਗਏ ਹਾਂ।

ਇਸ 'ਤਤ-ਗਿਆਨ' ਦਾ 'ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੀ ਬਾਬਤ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂਆਂ-ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਸਨ—ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਛਡੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਰਮ-ਮਈ 'ਬੂਧੀ' ਨਾਲ ਫੌਕੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ ਬਣਕੇ ਆਵਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਭਲੇਖਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਘਟਦੇ! ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਗਿਆਨੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹੋਣੇ ਹਨ!

ਸਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਬਿਹਿਹਾਰ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਘੋਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ—

ਸਾਡੀ 'ਹਉਮੇ' ਹੀ ਸਾਡਾ	—	'ਰੱਬ' ਹੈ !
'ਮੈ'-ਮੇਰੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸਾਡੀ	—	ਪੂਜਾ ਹੈ !
'ਹਉਮੇ' ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸਾਡਾ	—	ਪਰਮ ਹੈ !
ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸਾਡਾ	—	'ਜੀਵਨ ਆਦੇਸ਼' ਹੈ !

But the comforts and the entertainments that come by through these educational and scientific studies are limited to this life only. Getting engrossed and intoxicated in these comforts and neglecting or turning our back to our primal 'innate soul-essence' or 'Naam' is indeed our

mental doubt-ridden-fallacy.

- 1 *The Pandits, the religious scholars, constantly read and recite the Vedas, for the sake of the love of Maya.
In the love of duality, the foolish people have forgotten the Lord's Name; they shall receive their punishment.* 85
- 2 *Reading about the debates and disputes, they are hit over the head by the Messenger of Death.
They do not understand the essence of reality, and they gather their worthless bundles of straw.* 231
- 3 *Reading and studying are just worldly pursuits, if there is thirst and corruption within.
Reading in egotism, all have grown weary; through the love of duality, they are ruined.* 650
- 4 *The self-willed manmukhs read and study, but they do not know the way.
They do not understand the Naam, the Name of the Lord; they wander, deluded by doubt.* 1032

But we have completely forgotten our 'innate soul-essence' or Naam's manifested illumined form of 'essence-knowledge'.

From the very beginning the Gurus – the Avatars had given us advice and guidance about this 'essence-knowledge' or 'intuitive illumination'; but all that we do is recite the text of these spiritual teachings and with our doubt-filled intellect, we give superficial discourses and go about feeling virtuous and puffed up. It is fallacy for us to think that these true and pure teachings of Gurbani do not refer to us! Perhaps (we say) they are meant for some other ignorant people.

The truth is that if we delve deep into our life style and scrutinise it, then it will be proven (beyond all doubt) that

our 'egotism' is indeed our	-	God!
to fulfill the me-mine ness is indeed our	-	worship!
to act as a slave to egotism is indeed our	-	religion!
getting entangled in the doubt-fallacy		
of materialism is indeed our	-	aim in life!

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤੇ ਜਨਮੁ ਗਇਓ ॥	(ਪੰਨਾ—479)
ਹਉ ਮੇਰਾ ਜਗ ਪਲਚਿ ਰਹਿਆ ਭਾਈ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸ ਹੀ ਕੇਰਾ ॥	(ਪੰਨਾ—602)
ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਪਾਰਿ ਬੰਧਨਿ ਬੰਧਿਆ ॥	(ਪੰਨਾ—761)
ਸਾਕਤ ਮੂੜ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਧਿਕ ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਫਿਰਹਿ ਫਿਰੰਦੇ ॥	
ਤਿਸਨਾ ਜਲਤ ਕਿਰਤ ਕੇ ਬਾਧੇ ਜਿਉ ਤੇਲੀ ਬਲਦ ਭਵੰਦੇ ॥	(ਪੰਨਾ—800)
ਸੋ ਸੰਚੇ ਜੋ ਹੋਛੀ ਬਾਤ ॥	
ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਟੇਢਾਉ ਜਾਤ ॥	(ਪੰਨਾ—892)
ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਇਹਨਾਂ ‘ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ’ ਦੇ ਗਲਤ ਨਿਸਚਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਨੂੰ ਇਉਂ ਤਾਵਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ :—	
ਕੂੜੁ ਰਾਜਾ ਕੂੜੁ ਪਰਜਾ ਕੂੜੁ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥	
ਕੂੜੁ ਮੰਡਪ ਕੂੜੁ ਮਾੜੀ ਕੂੜੁ ਬੈਸਣਹਾਰੁ ॥	
ਕੂੜੁ ਸੁਇਨਾ ਕੂੜੁ ਰੁਪਾ ਕੂੜੁ ਪੈਨਣਹਾਰੁ ॥	
ਕੂੜੁ ਕਾਇਆ ਕੂੜੁ ਕਪੜੁ ਕੂੜੁ ਰੁਪੁ ਅਪਾਰੁ ॥	
ਕੂੜੁ ਮੀਆ ਕੂੜੁ ਬੀਬੀ ਖਪਿ ਹੋਏ ਖਾਰੁ ॥	
ਕੂੜੁ ਕੂੜੇ ਨੇਹੁ ਲਗਾ ਵਿਸਰਿਆ ਕਰਤਾਰੁ ॥	(ਪੰਨਾ—468)
ਬੂਠੀ ਦੁਨੀਆ ਲਗਿ ਨ ਆਪੁ ਵਵਾਈਐ ॥	(ਪੰਨਾ—488)
ਝੂਠਾ ਤਨੁ ਸਾਚਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਾਈ ॥	(ਪੰਨਾ—219)
ਨ ਕਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰੂਤੁ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਮਾਈ ॥	
ਝੂਠੇ ਮੋਹਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ ॥	(ਪੰਨਾ—357)
ਸੁਣਿ ਬਾਵਰੇ ਤੂ ਕਾਏ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥	
ਸੁਣਿ ਬਾਵਰੇ ਨੇਹੁ ਕੂੜਾ ਲਾਇਓ ਕੁਸੰਭ ਰੰਗਾਨਾ ॥	(ਪੰਨਾ—777)

ਸਾਡੇ ਅੰਸੇ ਕੂੜੇ, ਫੋਕੇ, ਦੁਖਦਾਈ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ
ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ‘ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ’ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ, ਵਿਚਰਦੇ ਅਤੇ
ਮਰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕੂੜੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ‘ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ’ ਹੀ
ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਆਧਾਰ ਯਾਂ ‘ਧਰਮ’ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਾਇਕੀ

1 His life wastes away as he cries out, "Mine, mine!"	479
2 The world is entangled in egotism and possessiveness, O Siblings of Destiny, but no one belongs to anyone else.	602
3 Crying out, "Mine! Mine!", he is bound in bondage.	761
4 The foolish faithless cynics are held captive by Maya; in Maya, they continue wandering, wandering around. Burnt by desire, and bound by the karma of their past actions, they go round and round, like the ox at the mill press.	800
5 He collects those things which are worthless. Enticed by Maya, he takes the crooked path.	892
But Gurbani speaking out against the mistaken beliefs of these ‘doubt-ridden-fallacies’ of ours warns us as follows:-	
6 False is the king, false are the subjects; false is the whole world. False is the mansion, false are the skyscrapers; false are those who live in them. False is gold, and false is silver; false are those who wear them. False is the body, false are the clothes; false is incomparable beauty. False is the husband, false is the wife; they mourn and waste away. The false ones love falsehood, and forget their Creator.	468
7 I would not have ruined myself by clinging to the world of falsehood.	488
8 The body is false, but they believe it to be true; it is like a dream in the night.	219
9 No one is anyone else's son, and no one is anyone else's mother. Through false attachments, people wander around in doubt.	357
10 Listen, madman: gazing upon the world, why have you gone crazy? Listen, madman: you have been trapped by false love, which is transitory, like the fading color of the safflower.	777

The root cause of our false, hollow, painful life is that, over many births we have been living, abiding and dying in this ‘doubt-ridden-fallacy’ of materialism and for this reason the ‘doubt-ridden-fallacy of this false materialism has become the basis or ‘religion’ of our life. That is why

'ਭਰਮ ਗੜ੍ਹ' ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਬੁਝਣ ਜਾਨਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਯਾਂ ਉੱਦਮ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ !

ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਵਿਆਪਕ ਮਾਇਕ੍ਰੋ ਭਰਮ ਮਈ 'ਨਿਸਚਾ' ਸਹੀ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ-'ਇਨਸਾਨੀਅਤ'—

ਇਤਿਹਾਸ

ਰਵਾਦਾਰੀ

ਪਿਆਰ

ਸੇਵਾ

ਪਰਉਪਕਾਰ

ਹਮਦਰਦੀ

ਮੈਤਰੀ ਭਾਵ

ਸ਼ਾਂਤੀ

ਦਇਆ

ਏਕਤਾ

ਖਿਆ

ਧੀਰਜ

ਨਿਮਰਤਾ

ਸਤ

ਸੰਤੋਖ

ਆਦਿ, ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੇ 'ਸੱਖਣੀ' ਨਾਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਰੰਟ (Electric currunt) ਦੀ ਬਾਬਤ—

ਸੁਣਿਆ-ਸੁਣਾਇਆ

ਪੜ੍ਹਿਆ-ਪੜ੍ਹਾਇਆ

ਸਿਖਿਆ-ਸਿਖਾਇਆ

ਜਾਣਿਆ-ਬੁਝਿਆ

ਕਿਤਾਬੀ

ਗਿਆਨ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ—

ਛਿਪਰੀ ਜਿਹੀ

L73-11

the need to understand, unravel, discover, recognise the 'fort of illusion' has not been felt let alone the thought or effort of coming out of it.

If our prevailing materialistic doubt-filled 'belief' was correct and beneficial then despite so many religions and so much religious preaching mankind's (sense of)

collaboration
broad-mindedness
love
service
\
benevolence
caring ness
friendliness
peacefulness
mercifulness
unity
forgiveness
fortitude
humbleness
truthfulness
contentment

would not have been 'bereft' of divine virtues.

The knowledge or information about the electric current

that has been heard or told

that has been studied or tutored

that has been learnt or taught

that has been discovered or unravelled

(that has been gleaned from) books

is

superficial

L73-11

ਫੋਕੀ
 ਅਧੂਰੀ
 ਟੋਹ ਮਾਤਰ
 ਕਿਆਸ ਅਗਲੀਆਂ
ਦਿਮਾਗੀ ਸੁਗਲ

ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੋਂਈਂ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਇਸ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੁੜਾਬਲੇ ਤੇ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਰੰਟ ਦਾ ਸਰੀਰਕ 'ਸਪਰਸ਼' ਹੋਣ ਤੇ ਜੋ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬੇ (Personal experience) ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਹੋਰਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਕਰੰਟ ਦਾ 'ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਾ' ਹੀ 'ਬਿਜਲੀ' ਦਾ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਮੂਲ 'ਤਤ-ਗਿਆਨ' ਹੈ।

ਇਸ 'ਨਿਜੀ ਤਜਰਬੇ' ਤੋਂ ਬਹੁਰ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ—

ਸਿਧਾਂਤਕ
 ਇਲਮੀ
 ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ (theory)
 ਵਿਚਾਰਾਤਮਿਕ
 ਖਿਆਲੀ
ਦਿਮਾਗੀ ਸੁਗਲ

ਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਨੋਕਲਪਤ ਖਿਆਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਰੰਟ ਦਾ ਅਸਲੀ 'ਤਤ-ਗਿਆਨ' ਸਮਝਣਾ ਹੀ

ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ' ਹੈ।

ਅੰਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ 'ਨਾਮ', ਅਥਵਾ 'ਆਤਮਿਕ ਤਤ-ਗਿਆਨ' ਨੂੰ, ਦਿਮਾਗੀ 'ਵਿਸ਼ਾ' ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂਈਂ ਸੀਮਤ ਰਖਣਾ ਭੀ ਸਾਡਾ —

ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ' ਹੀ ਹੈ।

ਅੰਸੇ ਫੋਕੇ, ਅਧੂਰੇ, ਮਨੋਕਲਪਤ ਦਿਮਾਗੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਭੀ,

hollow
 imperfect
 limited to the sense of touch
 speculative (and)
 intellectual entertainment,

with its reach limited to the senses of our intellect.

Pitted against this intellectual knowledge is the knowledge of the personal experience of the touch of the electric current which is entirely distinctive and different from the intellectual knowledge.

The 'personal knowledge' of this current is indeed the true and root 'essence-knowledge' of electricity.

Without this 'personal experience' all our knowledge is —

theoretical
 doctrinal
 hypothetical
 deliberative
 speculative (and)
 intellectual pastime.

To regard this imagined, speculative knowledge to be the 'essence-knowledge' of electric current is indeed

the mental 'doubt-ridden-fallacy'.

Exactly in the same way to regard the illuminated form 'Naam' or 'spiritual essence-knowledge' to be the 'subject-matter' of the intellect and keeping it limited up to the reached of intellectual knowledge

is indeed the mental 'doubt-ridden-fallacy'.

The preaching of such hollow, imperfect, speculative, intellectual religious knowledge indeed is

ਸਾਡੇ ਮਾਇਕੀ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਦੇ 'ਭਰਮ ਗੜ੍ਹ' ਤੋਈ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸਾਨੂੰ 'ਆਤਮ-ਤੱਤ'-ਨਾਮ' ਦਾ—

ਤੱਤ-ਗਿਆਨ
ਲਿਪਕਾਰਾ
ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਆਤਮ ਛੋਹ
ਆਤਮ ਰਸ
ਆਤਮ ਰੰਗ
ਆਤਮ ਬਿਸਮਾਦ
ਸਹਜ ਸਮਾਧ

ਦੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ 'ਨਿਜੀ ਤਜਰਬੇ' ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ।
ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅਤ—

ਧਰਮ
ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ
ਧਰਮ ਮੰਦਿਰ
ਪਾਠ
ਪੂਜਾ
ਜਪ
ਤਪ
ਕਰਮ
ਕ੍ਰਿਆ¹
ਜੋਗ
ਸਾਧਨਾਂ
ਯਾਲਣਾ

ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਨਿੱਘਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਖ ਕਬਹਿ ਨ ਸੋਈਹੈ ॥
ਬਾਜਾ ਰੰਕੁ ਦੇਊ ਮਿਲਿ ਰੋਈਹੈ ॥

L73-13

restricted to the level of the 'fortress of illusion' of our materialism's 'doubt-ridden-fallacy' which cannot bring to us the personal experience of the

ਤੱਤ-ਗਿਆਨ	essence-knowledge
ਲਿਪਕਾਰਾ	reflection
ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼	divine-illumination
ਆਤਮ ਛੋਹ	divine touch
ਆਤਮ ਰਸ	divine ecstasy
ਆਤਮ ਰੰਗ	divine love
ਆਤਮ ਬਿਸਮਾਦ	divine wondrousness
ਸਹਜ ਸਮਾਧ	spontaneous equipoise

of the innate-divine-self within.

This is the reason why despite numerous

ਧਰਮ	religions
ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ	religious texts
ਧਰਮ ਮੰਦਿਰ	religious temples
ਪਾਠ	<i>paaths</i> or recitations
ਪੂਜਾ	worship
ਜਪ	meditations
ਤਪ	penances
ਕਰਮ	rites
ਕ੍ਰਿਆ	rituals
ਜੋਗ	yoga
ਸਾਧਨਾਂ	practices
ਯਾਲਣਾ	efforts

the mental and spiritual state of the world is declining day by day.

*In the darkness, no one can sleep in peace.
The king and the pauper both weep and cry.*

325

(ਪੰਨਾ—325)

L73-13

ਦੂਜੇ ਲੜਕਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਗੀ ਧਾਰਮਿਕ 'ਗਿਆਨ' ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਭੀ ਸਾਡੇ ਮਾਈਕੋ

'ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ'

ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਬਿਸ ਦੀ 'ਆਤਮਿਕ-ਤਤ' ਅਥਵਾ
'ਨਾਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਤਾਂਈਂ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸਾਡੀਆਂ ਦਿਮਾਗੀ ਕਿਆਸ-ਅਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੁਕੜ-ਉਡਾਰੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਈਕੋ
'ਹਨੇਰ-ਮੰਡਲ' ਦੀ 'ਸੀਮਾ' ਤਾਂਈਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੋ
ਆਤਮਿਕ ਦੇਸ਼ ਅਥਵਾ ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ 'ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ' ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀਆਂ ।
ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦਿਮਾਗੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ 'ਕਵਿਤਾ' ਕਹਿ ਕੇ
ਛੁਲੇ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ 'ਪ੍ਰਾਪਤੀ' ਸਮਝੀ ਬੇਠੇ ਹਾਂ ।

ਇਹਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਸੂਖਮ, ਤੀਖਣ, ਕਟਾਖਮਦੀ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ
ਨੂੰ 'ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦਾ 'ਜਲਵਾ' ਸਮਝਣਾ ਭੀ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ
ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ

'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਹੀ ਹੈ ।

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 'ਬਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ' ਚੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ 'ਕਵੀ'
ਸਨ—ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤੀਖਣ ਮਾਨਸਿਕ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਈਕੋ ਮੰਡਲ ਤਾਂਈਂ
'ਸੀਮਤ' ਸਨ । ਪਰ ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੀ ਕਟਾਖਮਦੀ ਇਲਾਹੀ 'ਨਦਰਿ-ਕਰਮ' ਹੋਈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਉਤੇ ਆਤਮ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ 'ਲਿਸ਼ਕਾਰ' ਵੱਜਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਤੇ 'ਕਵਿਤਾ'—
'ਨਾਮ ਰੰਗ' ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ
'ਚਮਕ' ਦੀਆਂ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਰਾਗ' ਅਥਵਾ 'ਨਾਦ' ਦੇ ਭੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਹਨ :—

1. ਬਾਹਰੀ ਰਾਗ ਜੋ 'ਬੁਧੀ' ਨਾਲ ਸਿਖਿਆ-ਸਿਖਿਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਸਾਜਾਂ ਉਤੇ ਸੁਵ-ਤਾਲ ਨਾਲ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
2. ਅਨੁਭਵੀ 'ਇਲਾਹੀ-ਰਾਗ' ਅਥਵਾ 'ਅਨਹਦ ਪੁਨੀ' ਹੈ, ਜੋ 'ਜਤ੍ਰੂ
ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੋਏ ਫੈਲਿੜਿ ਅਨੁਰਾਗ' ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਰੀ
ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਭਰਮ ਰਵਿ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਅਤੇ

In other words our intellectual religious 'knowledge' and its preaching too is limited to the borders of our materialistic

'doubt-ridden-fallacy'

and (for that reason) the 'divine essence' or the 'Illumination of Naam is beyond its reach.

Our speculations or imagination, like the (restricted) flight of a cockerel are 'limited' to the 'realm of darkness or ignorance' of materialism. They cannot see the rays of spiritual realm or the divine illumination that are beyond (the materialistic world). We cannot help but continue to exhibit our boastfulness about successes of these intellectual flights deeming them to be poetry (or divinely inspired) and keep regarding (intellectual flights) to be divine 'accomplishments.

To regard the poets' subtle, sharp, taunting emotion filled flights to be the 'blaze' of 'divine illumination' is indeed the

'doubt-ridden-fallacy'

of our mental ignorance.

For example, Bhai Nand Lal Ji was an outstanding poet and an intellectual – but his razor-sharp mental flights were limited to the materialistic realm. But when the piercing divine rays of illumination of the 'glance of grace' of Guru Gobind Singh Ji, hit his mind, his intelligence and 'poetry' became imbued with the 'hue or colour of Naam' and these rays of divine 'glitter' became apparent in his writings.

In the same way 'melody' or 'sound' has two forms:-

- 1 The external melody, which can be learnt or taught with the intellect and can be played in harmony with musical instruments.
- 2 There is the intuitional 'divine melody' or 'unstruck-vibrations' representing the manifestation of God's presence at every place, on every side, in every corner with His overflowing universal love, unceasingly and steadfastly filling the whole creation

ਅਨੇਕਾਂ ਵਲਵਲਿਆਂ, ਰੂਪਾਂ, ਤਰੰਗਾਂ, ਬਰਬਰਾਹਟ, ਲਹਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਚੁਪ ਬੋਲੀ' ਵਿਚ ਤੁੰਜ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਅਣਮਤਿਆ ਮੰਦਲੁ ਬਾਜੈ ॥

ਬਿਨੁ ਸਾਵਣ ਘਨਹਰੁ ਗਾਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ—657)

ਫਿਣੁ ਵਸਾਈ ਕਿੰਗਰੀ ਵਾਜੇ ਜੋਗੀ ਸਾ ਕਿੰਗਰੀ ਵਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ—909)

ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਸਦ ਵਜਦੇ ਉਨਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ—91)

'ਇਲਾਹੀ ਰਾਗ' ਯਾਂ 'ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ' ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ । ਸੂਖਮ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਲਈ, ਸੂਖਮ ਬੁੱਧੀ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । 'ਬਾਹਰੀ ਰਾਗ' ਦੀ ਸੂਰ, ਲੇਅ, ਤਾਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਯਾਂ 'ਫੜਨ' ਦੀ ਭੀ ਹਰ ਇਕ ਵਿਚ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਰਾਗ ਦੀ ਬਾਹਰੀ 'ਟ੍ਰੈ-ਟਾਂ' ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਕਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ 'ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ' ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੇਵੀ-ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਰੂਪ, ਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ 'ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ' ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ (Vibration) ਨਾਲ, ਇਥ ਸੂਰ (In-tune) ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ।

ਨਿਰੇ-ਪੁਰੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ 'ਰਾਗ' ਦੁਆਰਾ ਇਹ 'ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ' ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਅਨੁਭਵੀ ਆਤਮਿਕ 'ਤਤ-ਗਿਆਨ' ਅਥਵਾ 'ਨਾਮ' ਅਥਵਾ 'ਸ਼ਬਦ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਇਸ 'ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ' ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ

ਹਰਿਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸ ਭੋਗੋ ॥ (ਪੰਨਾ—921)

ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ ਵਾਜਹਿ ਨਿਤ ਵਾਜੇ

ਗਾਈ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ॥ (ਪੰਨਾ—442)

ਅਨਹਦੇ ਅਨਹਦੁ ਵਾਜੇ ਰੁਣਸੁਣਕਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਮੇਰਾ ਮਨੋ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਲਾਲ ਪਿਆਰੇ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ—436)

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਿਆ ਬੂਬੁ ਗਾਵਤਾ ਹੈ ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਭਾਵਤਾ ਹੈ ॥ (ਪੰਨਾ—478)

resounding and pervading in numerous emotions, forms, waves and rays in the language of 'silent love'.

1 *The skinless drum plays.*

Without the rainy season, the clouds shake with thunder.

657

2 *So play the harp which vibrates without being played, Yogi.*

909

3 *The Unstruck Melody constantly vibrates within; my mind is exalted and uplifted—I am lovingly absorbed in the Lord.*

91

As the 'divine melody' or 'unstruck vibration' is so very subtle or abstract, it is beyond the reach of our intellect. To capture or grasp a subtle thing, subtle intellect or intuition is needed. Not everyone has the capacity to listen to or grasp an 'external melody', melody, tune or musical meter. The wah! wah! that escapes the lips of many is but a response to the external melody of the 'musical notes' (nothing else).

To listen to and experience the 'unstruck melody', the seeker will have to rise above the three phased materialistic realm and tune-in his divine inclinations, form, and vibrations to the vibrations of the 'divine melody'.

This 'unstruck vibration or melody' cannot be heard (or equated to) with the melody of the external materialistic realm. Only through intuitional, divine, 'essence knowledge' or 'Naam' or 'Shabad' that this 'unstruck melody' can be experienced.

4 *I have come to know the unstruck sound current and the Word of the Guru's Shabad; I enjoy the sublime essence of the Lord, the Lord's Name.*

917

5 *The unstruck melody resounds, and the instruments ever vibrate, singing the Bani of the True Guru.*

442

6 *The unstruck melody of the sound current resounds with the vibrations of the celestial instruments.*

My mind, my mind is imbued with the Love of my Darling Beloved.

436

7 *Waaho! Waaho! Hail! Hail! How wondrously he sings.
The Name of the Lord is pleasing to my mind.*

478

ਹਰਿਨਾਮੁ ਸਲਾਹਨਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਨਾਮਿ ਰਹਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
 ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਦਰਿ ਵਜਦੇ ਦਰਿ ਸਰੈ ਸੋਭਾ ਪਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ—42)

ਸਹਜੇ ਅਨਹਤ ਸਬਦ ਵਜਾਇਆ ॥
 ਸਹਜੇ ਕੁਣਕੁਣਕਾਰੁ ਸੁਹਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ—237)

ਪੰਚ ਸਬਦ ਤਹ ਪੂਰਨ ਨਾਦ ॥
 ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ (ਪੰਨਾ—888)

ਅਨਹਦ ਸਬਦੁ ਵਜੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥
 ਅਵਿਗਤ ਕੀ ਗਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤੀ ॥ (ਪੰਨਾ—904)

ਅਨਹਦ ਕੁਣਕੁਣਕਾਰੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ
 ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ ਵਾਇਦਾ ॥ (ਪੰਨਾ—1033)

ਮਾਈ ਰੀ ਪੇਖਿ ਰਹੀ ਬਿਸਮਾਦ ॥
 ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਅਚਰਜ ਤਾ ਕੇ ਸ੍ਰਾਦ ॥ (ਪੰਨਾ—1226)

ਪਰ ਬਾਹਰਲੇ ਸਿਖੇ-ਸਿਖਾਏ ਦਿਮਾਗੀ 'ਰਾਗ' ਨੂੰ—ਅਨੁਭਵੀ 'ਅਨਹਦ
 ਧੁਨੀ' ਸਮਝਣਾ ਹੀ, ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ—
 'ਭਰਮ-ਕੁਲਾਵਾ' ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਧਰਮ' ਯਾਂ 'ਮਜ਼ਹਬ'-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁਲੇ ਅਤੇ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ
 ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਛੇਂਦਰ 'ਪਰਮੇਸ਼ਰ' ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਨ
 ਲਈ ਰਚੇ ਕਾਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪ੍ਰਭੂ-ਮਿਲਾਪ' ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਨ।
 ਪਰ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਨੂੰ—

ਮਾਇਕੀ ਗਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ,
 ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ,
 ਸੁਖ ਐਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ,
 ਦੂਖਾਂ-ਕਲੋਸਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ,
 ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ,
 ਅਪਣੇ ਪਾਪ ਢਕਣ ਲਈ,
 ਜਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ,
 'ਧਰਮੀ' ਅਖਵਾਉਣ ਲਈ,

L73-16

1	<i>They praise the Lord's Name, they keep the Naam in their minds, and they remain attached to the Love of the Naam.</i>	42
2	<i>In peace and poise, the unstruck vibration of the Shabad resounds. In peace and poise, the celestial bells resound.</i>	237
3	<i>The Panch Shabad, the five primal sounds, echo the perfect sound current of the Naad. The wondrous, amazing unstruck melody vibrates.</i>	888
4	<i>The unstruck sound current of the Shabad vibrates day and night. The Gurmukh knows the state of the eternal, unchanging Lord God.</i>	904
5	<i>The sweet, melodious, unstruck sound current vibrates continuously in the home of the fearless Lord.</i>	1033
6	<i>O mother, I am wonder-struck, gazing upon the Lord. My mind is enticed by the unstruck celestial melody; its flavor is amazing!</i>	1226

But regarding the external learnt-taught 'melody' to be the intuitional 'unstruck-melody' is indeed the

'doubt-ridden-fallacy'

of our mental ignorance.

In this way 'creed' or 'religion' were set up to re-remind and motivate those who had forgotten or who were separated from the Timeless Being, about the centre of our Being Waheguru and in this way they were the means of establishing oneness with Waheguru.

But we have utilised religion

for fulfilling our selfish materialistic needs,
 for mental accomplishments,
 for obtaining enjoyment,
 for escaping from pains and miseries,
 for attaining mental peace,
 for hiding or covering our sins,
 for escaping from the sentence of the couriers of death
 for wanting to be regarded as religious

L73-16

‘ਵਾਹ-ਵਾਹ’ ਕਰਾਉਣ ਲਈ,
 ‘ਲੋਕ-ਦਿਖਾਵੇ’ ਲਈ,
 ਦਿਮਾਗੀ ‘ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ’ ਲਈ,
 ਦਿਮਾਗੀ ਸੁਗਲ ਲਈ,
 ਅਖੌਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਰਚਾਉਣ ਲਈ,
 ਚੇਲੇ-ਚਾਟੜੇ ਬਨਾਉਣ ਲਈ,
 ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ,
 ਆਵਾਗਵਨ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ,
 ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ,

ਆਦਿ, ਮਾਇਕੀ ਮਨੋਰਥਾਂ ਲਈ ਹੀ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ
 ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਭਲੇ-ਭਲੇ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਬੀਰ ਕਾਮਿ ਪਰੇ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀਐ ਐਸਾ ਸਿਮਰਹੁ ਨਿਤ ॥ (ਪੰਨਾ—1873)

ਸੇਵਾ ਬੋਰੀ ਮਾਗਨ ਬਹੁਤਾ ॥ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ਕਹਤੇ ਪਹੁਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ—738)

ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ ਹੋਰਿ ਸਗਲੇ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ—495)

ਸਾਡਾ ਐਸਾ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਮਾਨਸਿਕ ‘ਪਰਮ’ ਸਾਨੂੰ ਮਾਇਆ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ
 ਬਜਾਏ, ਮਾਇਆ ਦੇ ‘ਭਰਮ-ਭੁਲੇਧਿਆਂ’ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ
 ਪਰਮ ਦੇ ਅਸਲੀ ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ, ਦੁਰੋਡੇ ਲੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

‘ਪਰਮ’ ਯਾਂ ‘ਮਜ਼ਹਬ’ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਗਲਤ ‘ਨਿਸਚਿਆਂ’ ਅਤੇ ‘ਵਰਤੋਂ’ ਨੂੰ ਹੀ
 ਮਾਨਸਿਕ ‘ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਾ’

ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ‘ਭਰਮ-ਭੁਲੇਧਿਆਂ’ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਉਗਣ ਉਪਜਦੇ
 ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ—

ਵੈਰ

ਵਿਰੋਧ

L73-17

for invoking self praise (from others),
 for promoting the display before people,
 for promoting intellectual discourses and arguments,
 for obtaining intellectual entertainment,
 for setting up a so called religious front.
 for enrolling disciple and followers
 for carrying out transactions,
 for escaping from the cycle of coming and going,
 for attaining salvation,

ends, and getting entangled in this religious ignorance we think we are
virtuous and good people.

- 1 Kabeer, you remember the Lord in meditation, only when the need arises. You should remember Him all the time. 1373
- 2 His service is insignificant, but his demands are very great. He does not obtain the Mansion of the Lord's Presence, but he says that he has arrived there. 738
- 3 Out of millions, hardly anyone is a servant of the Lord. All the others are mere traders. 495

Instead of taking us out of materialism, such an external mental ‘religion’ has kept us trapped in the ‘doubt-ridden-fallacies’ of materialism and is taking us further away from the true, lofty, pure aspiration of religion.

The wrong ‘beliefs and usage of religion is indeed what is referred to as
mental ‘doubt-fallacies’.

It is from these religious ‘doubt-fallacies’ that all our demerits or
shortcomings arise – shortcomings like –

enmity
confrontation

L73-17

ਨਫਰਤ	hatred
ਸਾਤਾ	envy
ਕੁਲੱਝਣਾ	shamelessness
ਨਿੰਦਾ	slander
ਚੁਗਲੀ	back-biting
ਰੋਸੇ	grievance
ਸੱਕ	suspicion
ਚਿੰਤਾ	anxiety
ਤਿਸ਼ਨਾ	greed
ਈਰਖਾ	jealousy
ਦਵੈਤ	duality
ਤਾਂਸੁਬ	fanaticism
ਬਦਲਾ	revenge
ਛੂਠ	falsehood
ਖੁਦਗਰਜੀ	selfishness
ਕਾਮ	lust
ਕ੍ਰੋਪ	anger
ਲੋਭ	avarice
ਮੋਹ	possessiveness
ਅਹੰਕਾਰ	egotism
ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਆਦਿ ।	me-mineness etc.

ਇਹਨਾਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗੀ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਹੋ—

ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ
ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ
ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਧਾਰਮਿਕ ਲਿਖਤਾਂ
ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ
ਧਾਰਮਿਕ ਡੇਰੇ

Included within the ambit (or circle) of these externally orientated religions too, are the

the religious places
the missionary college
religious preaching
religious writings
religious organisations
religious seminaries

ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਦਿਮਾਗੀ ਪਾਰਮਿਕ ਵਿਹਿਆਂ ਹੀ ਸਿਖੀ-ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ 'ਆਤਮ ਤਤ-ਗਿਆਨ' ਜਾਂ 'ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਅਥਵਾ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਟੂਕ ਮਾਤਰ, ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ, ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਅੇਸਾ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਪਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਭੀ ਦਿਮਾਗੀ ਮੰਡਲ ਤਾਂਦੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ 'ਤਤ-ਗਿਆਨ' ਤਾਂਦੀ ਇਸ ਦੀ 'ਪਹੁੰਚ' ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੜਹਿ ਮਨਮੁਖ ਪਰੁ ਬਿਧਿ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ॥

ਨਾਮੁ ਨ ਬੂਝਹਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥

(ਪੰਨਾ—1032)

ਬੇਦ ਪੜਹਿ ਹਰਿਨਾਮੁ ਨ ਬੂਝਹਿ ॥

ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਲੂਝਹਿ ॥

(ਪੰਨਾ—1050)

ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਪੜਹਿ ਪੁਰਾਣਾ ॥

ਵਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ ਤੜੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥

(ਪੰਨਾ—1032)

ਪੜਹਿ ਗੁਣਹਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰਕਾਰਹਿ

ਵਿਣੂੰ ਬੂਝੇ ਤੂੰ ਡੂਬਿ ਮੁਆ ॥

(ਪੰਨਾ—435)

ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਾਨਸਿਕ 'ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ' ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪ ਗਲਤਾਨ ਹਾਂ—ਉਸੇ ਪਾਰਮਿਕ 'ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ' ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਆਮ ਭੌਲੀ-ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਪਾਰਮਿਕ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਛਸਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਆਤਮਿਕ 'ਜੀਵਨ-ਸੇਧ' ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਖਦੇ ਹਾਂ।

ਕਬੀਰ ਮਾਇ ਮੁੰਡਉ ਤਿਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾ ਤੇ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਆਪ ਭੁਬੇ ਚਹੁ ਬੇਦ ਮਹਿ ਚੇਲੇ ਦੀਏ ਬਹਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ—1370)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਪਾਰਮਿਕ 'ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ 'ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ-ਸੇਧ' ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਦਿਮਾਗੀ 'ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ' ਨਾਲੋਂ, ਇਹ ਪਾਰਮਿਕ 'ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ' ਅਤਿ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ—

ਪਾਰਮਿਕ ਹਉਮੈ

L73-19

because the externally orientated intellectual religious knowledge is being learnt or taught in them and 'innate essence-knowledge' or 'divine illumination' or 'Naam' is intellectually deliberated upon superficially through quotations.

This is why such externally orientated religious preaching is limited to the level of the intellectual realm and it cannot make contact with the 'essence-knowledge' of divine illumination.

- 1   *The self-willed manmukhs read and study, but they do not know the way.*

1032

- 2   *He may read the Vedas, but he does not realize the Lord's Name. For the sake of Maya, he reads and recites and argues.*

1050

- 3   *They read the Simritees, the Shaastras and the Puraanas; they argue and debate, but do not know the essence of reality.*

1032

- 4   *You read, and reflect, and proclaim out loud, but without understanding, you are drowned to death.*

435

The painful and regretful thing is this, that the 'doubt-fallacies' in which we are engrossed or entangled – by preaching those very religious 'doubt-fallacies' we getting the simple-minded masses entrapped in these very 'doubt-fallacies', and in so doing we are keeping them away from the true divine 'aim of life'.

- 5   *Kabeer, shave the mother of that guru, who does not take away one's doubt. He himself is drowning in the four Vedas; he drowns his disciples as well.*

1370

In this way by abiding in the externally orientated religious 'doubt-fallacies', we are divorcing ourselves from the true divine 'aim of life'.

These religious 'doubt-fallacies' are infinitely more potent and subtle and for that reason the

religious egotism

L73-19

ਪਾਰਮਿਕ ਦਿਖਾਵਾ
 ਪਾਰਮਿਕ ਪੱਖੰਡ
 ਪਾਰਮਿਕ ਦੀਰਥਾ
 ਪਾਰਮਿਕ ਨਿੰਦਾ
 ਪਾਰਮਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ
ਪਾਰਮਿਕ ਤਾਜ਼ਾਬ
ਪਾਰਮਿਕ ਘਰਣਾ
ਪਾਰਮਿਕ ਝਗੜੇ
ਪਾਰਮਿਕ ਲੜਾਈਆਂ
 ਵਹਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ 'ਆਤਮ-ਮਾਰਗ',
 ਅਥਵਾ 'ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਜਾਂ 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਦੁਰੇਛੇ ਜਾਂ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ :—

'ਪਰਮ' ਨੂੰ ਦਿਮਾਗੀ ਦਾਇਰੇ ਤੇਕ	—	ਭਰਮ ਹੈ !
ਸੀਮਤ ਰਖਣਾ ਭੀ	—	
'ਪਰਮ' ਨੂੰ ਮਾਇਕੀ ਗਰਜਾਂ ਲਈ	—	
ਵਰਤਣਾ ਭੀ	—	
'ਪਰਮ' ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ	—	
'ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ' ਕਰਨੀ ਭੀ	—	
'ਪਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ' ਨੂੰ ਦਿਮਾਗੀ 'ਕਰਤਬ'	—	
ਸਮਝਣਾ ਹੀ	—	
'ਪਾਰਮਿਕ ਗਿਆਨ' ਨੂੰ ਦਿਮਾਗੀ ਵਾਦ-	—	
ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸੁਗਲ ਬਨਾਉਣਾ ਭੀ	—	
'ਪਾਰਮਿਕ ਸਾਧਨ' ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ	—	
'ਮੰਜ਼ਿਲ' ਸਮਝਣਾ ਹੀ	—	
'੩੩-ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ' ਜਾਂ 'ਨਾਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼', ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਗਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਅਨੁਭਵ ਦ੍ਰਾਹਾਰਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।		

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਾ ਬਾਇ ਪਵੇ ਉਨਮਨਿ ਤੜ੍ਹ ਕਮਾਹੁ ॥   (ਪੰਨਾ — 788)

L73-20

religious display	
religious hypocrisy	
religious jealousy	
religious slander	
religious ignorance	
religious fanaticism	
religious hatred	
religious quarrels	
religious fights	

are on the increase within us and we are moving away from our true 'divine-path' or 'divine-illumination' or 'Naam'.

Therefore:-

To limit 'religion' to the ambit or sphere of intellect is indeed	- a fallacy!
To utilise 'religion' for selfish ends is indeed	- a fallacy!
To 'bargain' with the Timeless Being through religion is indeed	- a fallacy!
To regard 'religious preaching' as an activity of the intellect is indeed	- a fallacy!
To make 'religious knowledge' a pastime for intellectual debate is indeed	- a fallacy!
To regard 'religious practice' as the spiritual 'destination' is indeed	- a fallacy!

'God's-essence-knowledge' or the 'illumination of Naam' can only be experienced within the innate self by participating in the sangat or congregation and engaging in sewa or service of blessed Guru orientated beloveds.

- 1   *The selfless service of the Gurmukhs is approved; in celestial peace, they live the essence of reality.*   788
- 2   *(see next page)*
- L73-20

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਸਾਏ ॥	(ਪੰਨਾ—160)
ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ ॥	
ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੇ ਲਾਗਾ ਪਾਇ ॥	(ਪੰਨਾ—135)
ਸੰਤ ਕੇ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿਆ ਅਹੰਕਾਰ ॥	
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਵੈ ਸਭੁ ਏਕੰਕਾਰ ॥	(ਪੰਨਾ—189)
ਦਇਆਲ ਦਮੋਦਰੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰਤੁ ਕਿਤੇ ਨ ਭਾਤੀ ਜੀਉ ॥	(ਪੰਨਾ—98)
ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਜੀਅ ਕੇ ਭਵਜਲ ਤਾਰਣਹਾਰ ॥	
ਸਭ ਤੇ ਉਚੇ ਜਾਣੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ॥	(ਪੰਨਾ—929)
ਗੁਰਮੁਖ ਸਉ ਕਰਿ ਦੋਸਤੀ ਸਤਗੁਰ ਸਉ ਲਾਇ ਚਿਤੁ ॥ ਜਮਣ ਮਰਣ ਕਾ ਮੂਲੁ ਕਟੀਐ ਤਾਂ ਸੁਖੁ ਹੋਵੀ ਮਿਤ ॥	(ਪੰਨਾ—1421)
ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਸਭ ਫਿਰਿਆ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿਜਨ ਭਾਰੇ ॥	
ਸਰਧਾ ਸਰਧਾ ਉਪਾਇ ਮਿਲਾਏ ਮੌਕਉ ਹਰਿ ਗੁਰ ਗੁਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥	(ਪੰਨਾ—983)
ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਸਿਉ ਮੇਲੁ ਭਇਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਮਾਏ ਰਾਮ ॥	(ਪੰਨਾ—771)

- 2 *The Gurmukhs serve Him; they obtain a place in the Mansion of His Presence.*
The Gurmukhs enshrine the Naam within the mind. 160
- 3 *My mind and body are so thirsty for the Blessed Vision of His Darshan. Won't someone please come and lead me to him, O my mother.*
The Saints are the helpers of the Lord's lovers; I fall and touch their feet. 135
- 4 *In the Society of the Saints, egotism is shed,*
and the One Lord is seen everywhere. 189
- 5 *The Gurmukh finds the Merciful Lord. He is not found any other way.* 98
- 6 *The Saints are the helpers, the support of the soul; they carry us cross the terrifying world-ocean.*
Know that they are the highest of all; O Nanak, they love the Naam, the Name of the Lord. 929
- 7 *Make friends with the Gurmukhs, and focus your consciousness on the True Guru.*
The root of birth and death will be cut away, and then, you shall find peace, O friend. 1421
- 8 *From village to village, throughout all the cities I wandered; and then, inspired by the Lord's humble servants, I found Him deep within the nucleus of my heart.*
Faith and longing have welled up within me, and I have been blended with the Lord; the Guru, the Guru, has saved me. 983
- 9 *Those who join the Society of the Saints are absorbed in the Name of the Lord, Har, Har.* 771

(ਚਲਦਾ...)

Cont:..Lekh 74